

Transformacja osobowości: Droga wykraczająca poza redukcję objawów depresyjnych

dr Izabela Kaźmierczak

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie
Centrum Terapii DIALOG
ikazmierczak@aps.edu.pl

Podziękowania kierowane są do mgr Łukasza Kapicy (Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy) za wykonanie analiz statystycznych oraz opracowanie raportu z wynikami.

Hasła kluczowe: rozwój osobowości, zaburzenia osobowości, depresja

Wprowadzenie

Zaburzenia osobowości są powszechne w praktyce klinicznej i często współwystępują z depresją (np. APA, 2022). Większość modeli traktuje je statycznie i patologizująco, pomijając potencjał rozwojowy w psychologicznym cierpieniu.

Teoria Pozytywnej Dezintegracji (TPD; Dąbrowski, 1964/2021, 1972) sugeruje, że niektóre wzorce funkcjonowania psychicznego uważane za nieadaptacyjne mogą być przejściowymi etapami w wielopoziomowym rozwoju osobowości.

Celem badań jest pokazanie, jak symptomy zaburzeń osobowości i depresji mierzonych w ciągu roku od krytycznego wydarzenia życiowego (KWŻ) można rozumieć w kontekście rozwojowym, łącząc psychologię kliniczną z perspektywą procesową TPD.

CEL

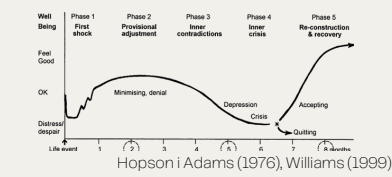
Analiza zależności między psychopatologią a poziomem rozwoju osobowości (OPRO) w następstwie KWŻ:

- W Badaniu 1 (podłużnym) zbadano czy liczba ZO oraz depresja (diagnoza i nasilenie objawów) przewidują trajektorię OPRO (i odwrotnie) w czasie do roku od KWŻ.
- W Badaniu 2 (poprzecznym) zbadano współwystępowanie nasilenia objawów depresyjnych z OPRO przy kontroli czasu od KWŻ.

BADANIE 1 podłużne, schemat mieszany

3 pomiary w roku

N = 40 (1 440 narracji) po utracie

- relacji (49%)
- pracy (23%)
- zdrowia (28%)

BADANIE 2 poprzeczne, schemat mieszany

Do max roku

N = 440 po utracie

- relacji (32%)
- pracy (24%)
- zdrowia (23%)

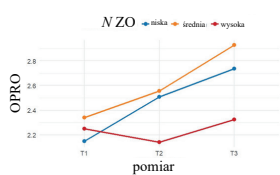
Narzędzia:

- Ustrukturyzowany wywiad kliniczny do diagnozy zaburzeń psychicznych (osobowości i epizodu depresyjnego) (SCID-IV-TR; First et al, 1997; Zawadzki i in, 2010) (BADANIE 1)
- Skala HADS-M (Zigmond & Snaith, 1983; Majkowicz i in, 1994) do oceny nasilenia objawów depresyjnych (BADANIE 1 i 2)
- Wywiad dotyczący Krytycznych Wydarzeń Życiowych oraz System Kodowania Poziomów Rozwoju Osobowości (Kaźmierczak, 2024) (BADANIE 1 i 2)

Wyniki

Rozwój osobowości istotnie zmienił się: $F(2,74)=29.69, p<.001, \eta^2_p=.445$, stopniowo wzrastając między wszystkimi pomiarami.

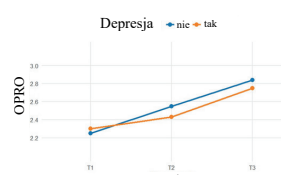
Rozwój osobowości w zależności od N zaburzeń osobowości

Wzrost	T1	T2	T3	T4
OPRO	1.11	1.17	1.24	1.30
ZO	1.11	1.17	1.24	1.30
OPRO	1.11	1.17	1.24	1.30
ZO	1.11	1.17	1.24	1.30

- Niska liczba ZO: OPRO wzrosła między wszystkimi pomiarami (T1-T2: $b=.026, T2-T3: b=.026, T1-T3: b=.052$; wszystkie $p<.05$).
- Srednia liczba ZO: podobny, wolniejszy wzrost (T1-T2: $b=.026, T2-T3: b=.026$; wszystkie $p<.05$).
- Wysoka liczba ZO: niepokojąco spowolniona, brak zmiany T1-T2 ($b=0.002, p=.98$), niewielki wzrost T2-T3 ($b=.033, p=.023$), T1-T3 ($b=.035, p=.023$).

Rozwój osobowości w zależności od diagnozy depresji

Efekt główny diagnozy depresji: $F(1,37)=0.081, p=.777, \eta^2_p=.002$.

Efekt interakcyjny czasu i diagnozy depresji: $F(2,74)=0.05, p=.432, \eta^2_p=.002$.

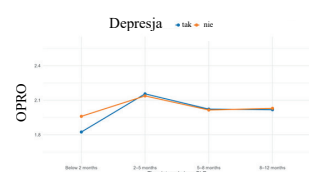
Wzrost	T1	T2	T3	T4
OPRO	1.11	1.17	1.24	1.30
ZO	1.11	1.17	1.24	1.30
OPRO	1.11	1.17	1.24	1.30
ZO	1.11	1.17	1.24	1.30

Tabela

Współczynniki ścieżek z analizy PLS-PM z Depresyjnością jako zmienną zależną	β	95% PU
OPRO 1 → Depresyjność 2	-0.143	[-0.399; 0.160]
OPRO 1 → Depresyjność 3	0.062	[-0.141; 0.266]
OPRO 2 → Depresyjność 3	0.139	[-0.014; 0.311]
Regulacja emocji 1 → Depresyjność 2	-0.234	[-0.445; -0.004]
Regulacja emocji 1 → Depresyjność 3	-0.023	[-0.243; 0.200]
Regulacja emocji 2 → Depresyjność 3	0.153	[-0.001; 0.345]
Regulacja impulsów 1 → Depresyjność 2	-0.148	[-0.398; 0.174]
Regulacja impulsów 1 → Depresyjność 3	-0.023	[-0.258; 0.210]
Regulacja impulsów 2 → Depresyjność 3	0.028	[-0.190; 0.277]
System wartości 1 → Depresyjność 2	0.003	[-0.265; 0.297]
System wartości 1 → Depresyjność 3	0.009	[-0.172; 0.290]
System wartości 2 → Depresyjność 3	-0.041	[-0.232; 0.150]
Samoświadomość 1 → Depresyjność 2	-0.149	[-0.402; 0.004]
Samoświadomość 1 → Depresyjność 3	0.009	[-0.209; 0.228]
Samoświadomość 2 → Depresyjność 3	0.086	[-0.055; 0.249]
Integracja wewnętrzna 1 → Depresyjność 2	0.036	[-0.259; 0.371]
Integracja wewnętrzna 1 → Depresyjność 3	0.185	[-0.067; 0.448]
Integracja wewnętrzna 2 → Depresyjność 3	0.094	[-0.089; 0.287]
Relacje 1 → Depresyjność 2	-0.100	[-0.337; 0.228]
Relacje 1 → Depresyjność 3	0.156	[-0.030; 0.349]
Relacje 2 → Depresyjność 3	0.219	[-0.050; 0.387]
Aspiracja do rozwoju 1 → Depresyjność 2	-0.201	[-0.481; 0.009]
Aspiracja do rozwoju 1 → Depresyjność 3	-0.154	[-0.389; 0.068]
Aspiracja do rozwoju 2 → Depresyjność 3	0.139	[-0.025; 0.312]
Kreatywność 1 → Depresyjność 2	-0.064	[-0.298; 0.210]
Kreatywność 1 → Depresyjność 3	-0.001	[-0.187; 0.230]
Kreatywność 2 → Depresyjność 3	0.122	[-0.059; 0.299]
Adaptacja do zmian 1 → Depresyjność 2	0.056	[-0.246; 0.361]
Adaptacja do zmian 1 → Depresyjność 3	-0.240	[-0.482; -0.045]
Adaptacja do zmian 2 → Depresyjność 3	0.030	[-0.177; 0.237]
Gdzie: OPRO – ogólny poziom rozwoju osobowości.		

Adaptacja do zmian w T1 wiązała się dodatnio z depresyjnością w T3 w modelu ścieżkowym, co ujawnia efekt supresji niewidoczny w korelacjach bezpośrednich (opóźniony, pośredni efekt).

Rozwój osobowości w zależności od czasu od KWŻ i depresji (badanie poprzeczne)

Główne efekty na podstawie modelu ścieżkowego: HADS-M, $\eta^2_p=.001$.

Efekt główny depresyjności: $F(1,425)=0.11, p=.740, \eta^2_p=.001$.

Efekt główny czasu: $F(3,425)=3.58, p=.009, \eta^2_p=.028$.

Interakcja czasu i depresyjności: $F(3,425)=1.14, p=.330, \eta^2_p=.001$.

Rozwój osobowości zachodzi przy niskiej i średniej liczbie zaburzeń osobowości; wysoka liczba zaburzeń go ogranicza

Rozwój osobowości nie jest efektem redukcji objawów depresyjnych, lecz przebiega od niej niezależnie w czasie.

Rozwój osobowości w domenach: Regulacji emocji, Samoświadomości i Aspiracji do rozwoju poprzedza spadek objawów depresyjnych.

Rozwój osobowości nie zależy bezpośrednio od nasilenia objawów depresyjnych, lecz raczej od fazy przetwarzania doświadczenia życiowego.

Wnioski

- Umiarkowana liczba zaburzeń osobowości nie hamuje rozwoju; dopiero wysoka liczba ogranicza procesy rozwojowe.
- Rozwój osobowości przebiega niezależnie od spadku objawów depresyjnych, co wskazuje na ich odrębny przebieg.
- Zmiany w rozwoju osobowości w domenach regulacji emocji i samoświadomości mogą inicjować późniejszy spadek objawów depresyjnych.
- Wyższy początkowy poziom adaptacji do zmian po KWŻ wiąże się z późniejszym wzrostem objawów depresyjnych, co może odzwierciedlać emocjonalny koszt przechodzenia do wielopoziomowego funkcjonowania osobowości.
- Zwiększona depresyjność może sygnalizować rozpad mniej adaptacyjnej struktury osobowości.